

VARASTOKIRJASTO

TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMA 2019 – 2022

Hyväksytty Varastonkirjaston johtokunnan kokouksessa 30.8.2017, §7

Sisällysluettelo 1

1. Perustehtävä ja tavoite
2. Ympäristö- ja käyttäjäanalyysi
  - 2.1. Hallinnolliset muutokset
  - 2.2. Digitalisoituminen
3. Keskeisimmät toimenpiteet tuloskautena
  - 3.1. Toiminnallinen tuloksellisuus tulostavoitteittain
    - 3.1.1. Aineiston vastaanotto
    - 3.1.2. Aineiston käsittely
    - 3.1.3. Aineiston käyttöön asettaminen
  - 3.2. Kehittämishankkeet
4. Investoinnit
5. Henkisten voimavarojen hallinta

Liite

Talous 2017 - 2020

1. Perustehtävä ja tavoite

Tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävän aineiston säilyttämistä ja käyttöön asettamista varten on vuonna 1989 perustettu opetusministeriön alainen Varastokirjasto. Varastokirjaston tehtävänä on ottaa vastaan ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa ja asettaa se tarvitsijoiden käyttöön. (Laki Varastokirjastosta n:o 1078/1988 ja asetus n:o 12/1989, uudistettu n:o 94/1992).

OKM:n ja Varastokirjaston tulossopimuksessa vuosille 2018 - 2021 todetaan tavoitetilaksi seuraavaa:

Varastokirjasto lisää kansallista osaamispääomaa asiantuntemuksellaan, avoimella toimintakulttuurilla ja aineistojensa laaja-alaisella käyttöön avaamisella mahdollistaen toimintatapojen ja palvelujärjestelmän kehittämisen, uuden liiketoiminnan syntymisen sekä suomalaisen yhteiskunnan osaamiseen perustuvan uudistumisen. Varastokirjasto toteuttaa hallitusohjelmaa ja toimintasuunnitelmaa strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi sekä valtioneuvoston ja eduskunnan päättämiä muita Varastokirjastoa tai sen toimialaa koskevia linjauksia.

Toiminta-ajatus määritellään seuraavasti:

Varastokirjasto on tärkeä osa tutkimuksen ja kansalaisten tiedon saannin infrastruktuuria. Se tukee osaltaan avoimeen tietoon liittyviä tavoitteita ja varmistaa vähän käytetyn painetun tietoaineiston pysyvän saatavuuden. Varastokirjasto tukee tiedettä pitämällä aineiston suomalaisten tutkijoiden saatavilla. Aineiston käyttö taataan kirjojen ja artikkeleiden täsmädigitoinnilla ja tehokkaalla logistiikalla niin, että tarvittava aineisto voidaan toimittaa suoraan asiakkaalle. Varastokirjasto integroituu kansalaisten digitaaliseen tietoympäristöön. Varastokirjasto vapauttaa tiloja lähettävissä kirjastoissa ja mahdollistaa niiden käytön tehostamisen.

2. Ympäristö- ja käyttäjäanalyysi

2.1. Hallinnolliset muutokset

Kirjastoverkon muutokset jatkuvat edelleen.

Yliopistouudistuksen jälkeen lähes kaikissa yliopistokirjastoissa kokoelmatiloja on vähennetty. Ammattikorkeakouluja on kehitetty suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Rakennemuutoksen seurauksena kirjastot edelleen siirtävät painettuja aineistojaan Varastokirjastoon huomattavissa määrin. Varastokirjaston tekemän aineistonsiirtoihin liittyvän kyselyn mukaan kirjastoilla on vaikeuksia ennakoida siirtomääriä.

Kuntien yhdistymiset, seutukirjastot ja kirjastojen alueelliset yhteisjärjestelmät lisäävät kokoelmien yhteiskäyttöä ja järkipäristävät varastointikäytäntöjä. Kirjastolain 11§ mukaisesti yleiset kirjastot toimivat ja kehittävät toimintaansa yhteistyössä muun muassa Varastokirjaston kanssa. Suunnitelmallinen kokoelma- ja muu yhteistyö lisää Varastokirjaston roolia yleisten kirjastojen kokoelmatyössä. Kirjastot ovat osa kuntien peruspalvelua ja niiden käyttö pysyy korkealla tasolla.

Kuten edellä mainituilla kirjastoilla, myös erikoiskirjastoilla on samantyyppisiä ongelmia tilojen ja muun kirjastotoiminnan resursoinnin suhteen.

Koko toiminnan aikana aineistoa ovat luovuttaneet kaikki yliopistokirjastot, 21 ammattikorkeakoulukirjastoa, kaikki maakuntakirjastot (vuoden 2018 alusta alkaen alueelliset kehittämiskirjastot) ja muista yleisistä kirjastoista lähes puolet sekä yli 300 muuta kirjastoa. Koko toiminnan aikana siirretystä aineistosta 85 % on peräisin yliopisto- ja muista tieteellisistä kirjastoista.

2.2. Rooli digitalisoituvassa maailmassa

Elektroninen julkaisutarjonta lisääntyy, ja monilla tieteenaloilla se muodostaa tärkeimmän aineistoresurssin jo nyt. Toimintasuunnitelmakaudella digitaalinen kulttuuri on vakiintunut kaikilla kirjastosektoreilla. Painettua aineistoa tarvitaan kuitenkin kaikissa kirjastoissa. Samaan aikaan painetun aineiston kustantamisen määrä on jatkuvasti kasvanut.

Tietoverkkojen maailmassa syntyy uusia mahdollisuuksia varastokirjastojen ja muiden painettuja aineistoja säilyttävien instituutioiden yhteistyölle. Kaikkialla maailmassa on suuri määrä tieteellisesti arvokasta painettua aineistoa, jota tuskin koskaan digitoidaan. Vapaa pääsy rikkaaseen ja historialliseen tutkimuskokoelmaan kaikilla kielillä ja kaikista kulttuureista, on tärkeää. Painetun aineiston käytettävissä pitämiseen tarvitaan globaalia koordinaatiota – kansainvälistä varastokirjastojen verkostoa. Varastokirjastojen yhteistyö saattaa avata uusia mahdollisuuksia moneen suuntaan.

Digitaalinen aineistojen välittäminen kirjastosta toiseen ja mahdollisuuksien mukaan suoraan loppukäyttäjälle on merkittävä kansainvälisen varastokirjastoyhteistyön ydintehtävä. Kaukopalvelun kehittäminen ylipäättään on keskeisimpiä tulevaisuuden haasteita.

Vaikka kirjastojen kokoelmissa ja niiden käyttökulttuurissa tapahtuu muutoksia, on edelleen huolehdittava peruspalveluista kuten aineiston kuvailusta ja käyttöön asettamisesta. Muun muassa verkkoluettelot tuovat vanhankin aineiston helpommin esiin. Kirjastoaineisto muuttuu ja uusia mediatyyppejä syntyy. Painetun aineiston aktiivinen käyttöikä lyhenee, mikä luo suurempia paineita sen varastoinnille ja/tai poistoille. Aineistot ovat lyhyemmän ajan paikallisessa käytössä ja ne siirretään nopeammin Varastokirjastoon.

3. Keskeisimmät toimenpiteet tuloskautena

3.1. Toiminnallinen tuloksellisuus tulostavoitteittain

Osana kansallista kokoelmayhteistyön periaatteiden ja käytäntöjen kokonaisuutta Varastokirjasto on kehittänyt yhteistyössä kirjastosektoreiden kanssa uutta kokoelmapolitiikkaa. Palvelusopimuksin sekä kokoelmayhdyshenkilöiden verkostolla on mahdollistettu kokoelmapolitiikan jalkauttaminen kirjastoissa. Lähetävillä kirjastoilla on aiempaa suurempi vastuu Varastokirjastoon toimitettavan aineiston evaluoinnista ja metadatan tuotannosta. Nykyinen kokoelmapolitiikka antaa Varastokirjastolle mahdollisuuden poistaa erittäin vähän käytettyä aineistoa.

3.1.1 Aineiston vastaanotto

Alla olevassa taulukossa näkyy vuosina 2015 - 2017 siirretyn aineiston määrä ja vastaava tilansäästö kirjastoissa:

Tilan vapauttaminen	2015	2016	2017 arvio
siirrettyä aineistoa (hm)	4786	3465	4500

Vuosina 2017 - 2021 aineistoa otetaan vastaan 4500 hm hyllymetriä vuodessa, yhteensä noin 22,5 hyllykilometriä.

3.1.2. Aineiston käsittely

Varastokirjasto osallistuu aktiivisesti kansalliseen luettelointiyhteistyöhön ja soveltaa yhteisiä sopimuksia omaan toimintaympäristöönsä sopivalla tavalla. Kansainvälistä luettelointikehitystä seurataan, ja kaikki toimintaa mahdollisesti parantavat asiat punnitaan. Poimintaluetteloinnin osuus kasvaa, sillä muista kirjastoista siirrettävä aineisto sisältyy enenevässä määrin yhteisluetteloon.

Alla olevassa taulukossa näkyy vuosina 2015 - 2017 käsitellyn aineiston määrä:

Aineiston käsittely (hm)	2015	2016	2017 ennuste
Monografiat	4040	2272	2500
Kausijulkaisut	3924	1782	2000
Väitöskirjat			
Yhteensä	7964	4054	4500

Vuonna 2015 aineistonkäsittelyn tehostuminen johtui erillisrahoituksella käynnistetystä rästienpurkuprojektista. Rästiprojekti saatiin valmiiksi vuoden 2015 lopussa.

Vuosina 2017 – 2020 aineistoa pystytään käsittelemään budjettirahoituksella 4 000 hyllymetriä vuodessa eli yhteensä noin 16 hyllykilometriä.

Vuoden 2020 lopussa aineistoa on käytettävänä noin 110 000 hm.

Nykyisestä kiinteistöstä saatiin lisää tilaa vuonna 2014. Hyllyjä uuteen tilaan saatiin noin 27 kilometriä. Ne riittävät vuoteen 2021 asti.

3.1.3. Aineiston käyttöön antaminen

Aineisto annetaan käyttöön nopeasti ja kustannustehokkaasti. Lainat ja jäljenteet toimitetaan saman päivän aikana kuin tilaus saapuu, kuitenkin 24 tunnin kuluessa logistiset mahdollisuudet huomioiden. Digitaalista aineistonvälitystä lisätään mahdollisuuksien mukaan.

Aineiston toimittamisessa asiakkaille tutkitaan uusia logistisia ratkaisuja yhdessä asiakaskirjastojen kanssa. Palveluja tarjotaan molemmilla kotimaisilla kielillä sekä englanniksi.

Palvelutasoa ylläpidetään ja kehitetään henkilökunnan jatkuvalla koulutuksella ja osallistumisella kansallisiin aineistojen yhteiskäyttöhankkeisiin. Henkilökunnan jaksamista ja motivaatiota kehitetään panostamalla koulutukseen, viestintään ja työtehtävien jatkuvaan kehittämiseen.

Vuosina 2015 - 2017 tilausten ja uusintojen määrä on seuraavan taulukon mukainen:

	2015	2016	2017 arvio
Tilauksia	90841	102000	105000

Varastokirjaston palvelutoiminnan tärkein vaikutus näkyy aineistojen yhteiskäytön edistämisenä. Varastokirjaston kokoelma on kansallisessa yhteisessä käytössä. Tämä mahdollistaa vähän käytetyn aineiston luotettavan, nopean ja maksuttoman saatavuuden.

Tekijänoikeuslain vaikutuksia palvelutoimintaan ja erityisesti artikkelikopioiden toimittamiseen seurataan.

3.2. Kehittämishankkeet

4. Investoinnit

Tiloihin ja hyllyihin liittyvistä investoinneista vastaa Senaatti. Muista, esimerkiksi skannereiden hankinnasta, vastaa virasto itse.

5. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

Osaamisen ja työkyvyn ylläpitämisen suhteen työtä jatketaan.

Henkilöstön keski-ikä on melko korkea. Tämä vaatii johdolta erityisiä toimenpiteitä henkilöstön työssä jaksamisen suhteen. Ikäjohtamista on sovellettu. Lisäksi parannetaan ergonomiaa, työnkulkuja ja työtapoja.

Työtyytyväisyyttä on seurattu useita vuosia osana henkilöstötilinpäätöstä. Indeksi on pysynyt melko vakaana vuosia; vuonna 2016 indeksi nousi aiemmista vuosista ollen nyt 3,6 (aik. 3,5).

Työhyvinvointia ja jaksamista edistetään yhdessä työterveyshuollon kanssa. Työilmapiiriä ja työssä viihtyvyyttä parannetaan mahdollisuuksien mukaan ja henkilöstöä kuullen. Omaehtoista liikunta- ja kulttuuriharrastusta sekä henkilökunnan virkistystoimintaa tuetaan muun muassa kulttuuri- ja liikuntaseteleihin. Sairauspoissaolojen määrää pyritään vähentämään yhteistyössä työterveyshuollon kanssa.

Varastokirjasto 16.8.2017 TTS 2019 - 2022
Talous 2017 - 2022

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
palkat	820	790	720	720	690	690	690
%	46,9 %	46,1 %	44,0 %	44,1 %	43,0 %	43,0 %	42,9 %
vuokrat	608	612	615	617	619	621	623
%	34,8 %	35,7 %	37,5 %	37,8 %	38,6 %	38,7 %	38,7 %
palvelujen osto	258	258	258	250	250	250	250
%	14,8 %	15,1 %	15,8 %	15,3 %	15,6 %	15,6 %	15,5 %
muut menot	62	53	45	45	45	45	45
%	3,5 %	3,1 %	2,7 %	2,8 %	2,8 %	2,8 %	2,8 %
investoinnit							
%							
YHTEENSÄ	1748	1713	1638	1632	1604	1606	1608
TAE	1733	1681	1648				
siirtyy ed. vuodelta	51	38	6	15			

Selityksiä:

Palkat: eläköityminen, virkoja ei täytetä

Vuokrat: korotus 0,4%

Avoimia asioita: kirjastojärjestelmän uusiminen, skannereiden hankinta

Palvelujen osto: Valtorin todelliset kulut ei tiedossa (esim. Valtti)